

УДК 379.85(477)

Гук Н. А.
*кандидат економічних наук, доцент,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка*

Huk N. A.
*Candidate of Economic Sciences, Assistant Professor,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

THE INTERNATIONAL TOURISM IN UKRAINE: REALITY AND PROSPECTS

Анотація. Міжнародний туризм набуває все більшого розвитку і стає одним із впливових чинників, від яких залежить підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках. У статті розглянуто стан розвитку міжнародного туризму в Україні. Проаналізовано зміни в обсягах і структурі міжнародних туристичних потоків. Установлено, що незважаючи на стримуючі фактори, Україна має потенціал у розвитку міжнародного туризму. Окреслено шляхи розвитку туризму та створення позитивного іміджу країни на ринку туристичних послуг.

Ключові слова: міжнародний туризм, туристична сфера, в'їзний туризм, виїзний туризм, державне регулювання туризму.

Постановка проблеми. Сьогодні туризм – це глобальне за масовістю, формами і технологіями організації відпочинку явище. Розвиток туризму у світовому масштабі, його вплив на зайнятість населення, формування малого і середнього бізнесу, сприяння соціально-економічному розвитку регіонів, а саме транспортної, комунальної, інформаційної, виробничої та сервісної інфраструктури, роблять туризм важливою складовою частиною економічного і соціального розвитку та одним із найбільш характерних проявів глобалізації.

Незважаючи на світовий масштаб, туризм залишився регіональним і національним за змістовим наповненням. Ця галузь підтримує національні традиції, стимулює роз-

виток народних промислів, відродження рецептів приготування цікавих і смачних страв, вимагає збереження природи і створення сприятливих соціальних умов для свого функціонування, тому в багатьох країнах світу міжнародний туризм розвивається як система, яка надає всі необхідні можливості для ознайомлення з культурою, звичаями, історією, релігійними і духовними цінностями відповідної держави та її народу. Разом із тим міжнародний туризм є джерелом збагачення національної економіки, сприяє диверсифікованості економіки, що переконує у пріоритетності та важливості розвитку цієї сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До різноманітних аспектів міжнародного туризму звертались

Ангелко І., Балабанов Г., Горбаль Н., Грачевська Т., Зайцева В., Карачина Н., Парфіненко А. та ін.

Туризм може бути не лише чинником економічного зростання і виходу країни на світовий туристичний ринок, а й засобом усебічної інтеграції у світовий економічний простір на засадах реалізації його комунікативно-інтеграційної складової, зазначає Карачина Н. [1, с. 112].

Парфіненко А. стверджує, що туризм – це своєрідна «призма», крізь яку можна розглядати загальні та регіональні особливості міжнародних відносин. Туризм є не тільки реципієнтом міжнародних відносин, а й активним політичним актором – учасником політичного процесу, який завдяки туристичній та економічній взаємодії впливає на прийняття політичних рішень. Туризм неодноразово виступав каналом налагодження довіри і взаємодії у державах із різним суспільно-політичним устроєм, чинником економічної та політичної модернізації, підтримки політичної стабільності [2, с. 20].

Розглядаючи міжнародний туризм в умовах глобалізації, Зайцева В. підкреслює, що глобалізація і регіоналізація – складові частини єдиного процесу розвитку міжнародного туризму, що робить його унікальним економічним інструментом, здатним формувати виробничі системи інтернаціонального характеру і зберігати локальну значущість [3, с. 59].

Аналіз праць, присвячених питанням туризму в Україні, засвідчує актуальність досліджуваної проблеми. Однак в умовах кризових явищ в економіці, суспільно-політичному житті стан туристичної сфери в Україні потребує постійного вивчення.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану міжнародного туризму в Україні та розкритті перспектив його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародний туризм – це багатогранне явище, що охоплює економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти і тісно поєднується з багатьма галузями економіки. Через це саме міжнародному туризму належить значне місце у соціально-економічному житті країн і народів. Міжнародний туризм визначається як важливий напрям міжнародного співробітництва в конкретній діяльності на основі поваги національної культури та історії кожного народу та основних інтересів кожної країни [4].

До міжнародного туризму належать: виїзний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни; в'їзний туризм – подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території.

Виходячи з цього, проаналізуємо обсяги в'їзного та виїзного туризму. З метою дослідження тенденцій саме туристичних потоків, ми брали до уваги громадян, для яких метою виїзду з країни або в'їзду був туризм.

На рис. 1 помітна тенденція до зниження попиту українських туристів на відпочинок в інших країнах. Основною причиною цього є високі ціни на путівки, котрі значно зросли порівняно з минулими роком через стрімку девальвацію гривні, напружена ситуація на Сході України тощо.

Так, порівняно з 2011 р. обсяг потоку виїзного туризму в 2015 р. зменшився на 1 383 584 осіб. Протягом 2011–2014 рр. спостерігається зменшення туристичного потоку. 2015 р. характеризується невеликим збільшенням туристів (на 5 057 осіб більше порівняно з 2014 р.), які виїжджають за кордон із метою туризму.

Динаміка в'їзного туристичного потоку характеризується зменшенням частки організованого туризму (рис. 2).

Порівняно з 2011 р. обсяг іноземних туристів у 2015 р. зменшився на 1 088 048 осіб. Поки спостерігається

щорічне зменшення в'їзного туристичного потоку. 2015 р. характеризується значним зменшенням іноземних туристів (на 8 898 осіб менше порівняно з 2014 р.), які приїжджають до України з метою організованого туризму.

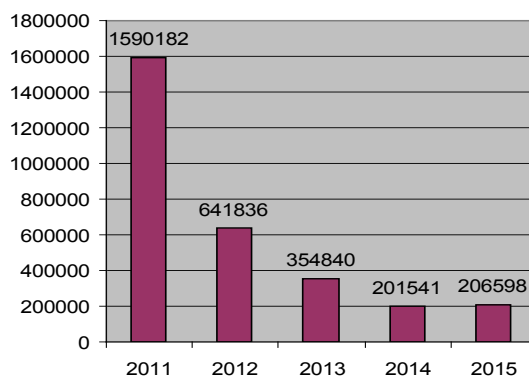

Рис. 1. Виїзд громадян України за кордон з метою організованого туризму

Джерело: авторська розробка за матеріалами [5]

Частка організованого туризму у загальному обсязі в'їзного туристичного потоку зменшилась з 5,7% у 2011 р. до 1,1% у 2015 р.

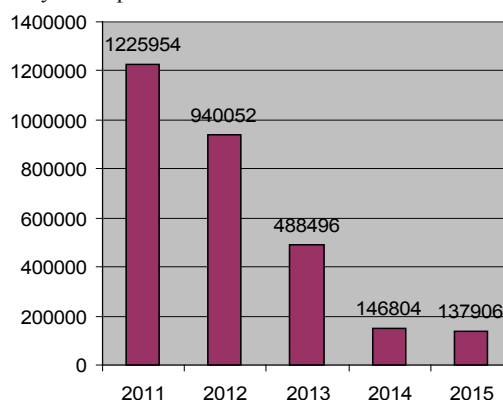

Рис. 2. В'їзд іноземних громадян в Україну, метою поїздки яких був організований туризм

Джерело: авторська розробка за матеріалами [5]

Такі дані дають підстави оцінити поточну ситуацію як незадовільну та неконкурентоспроможну. Причинами цього є те, що основний матеріально-технічний комплекс є застарілим, інфраструктура потребує реконструкції та відновлення, рівень сервісу не відповідає міжнародним стандартам, індустрія розваг фактично не розвинена та не організована, багато пам'яток культури та історії занедбано, низку проблем екологічного, соціального та економічного характеру не вирішено [6, с. 76].

У сучасних умовах господарювання на розвиток туризму в Україні також негативно впливає напружена політична ситуація. Анексія Криму, події на сході та півдні України вже сьогодні спричинили зміни в структурі та об'ємах в'їзних і внутрішніх туристичних потоків. Окупація Криму призвела до втрати близько 30% рекреаційно-туристичного потенціалу. Відповідно, частина українських туристів, яка надавала перевагу відпочинку біля моря, змушена їхати за кордон або відмовитися від такого виду відпочинку.

Незважаючи на те що в'їзний туризм стримують багато факторів: політична й економічна нестабільність, унаслідок цього скорочення маршрутів, відсутність необ-

хідної матеріальної бази, антиреклама України на Заході, негативна інформація про суспільний і політичний стан в Україні та багато інших, країна все ж має передумови і потенціал у розвитку міжнародного туризму.

Багаті природні, історико-культурні, трудові ресурси здатні стимулювати інтерес у вітчизняних та іноземних туристів.

Також розвитку міжнародного туризму в Україні можуть сприяти такі фактори:

1. Розвиток індустрії туризму.

2. Інституційне забезпечення державної політики у сфері туризму.

3. Формування та зміцнення туристичного іміджу України.

1. Сьогодні туризм – це не стільки місце, куди турист хоче поїхати, скільки те, чим він хоче там зайнятися. пляж, активне дозвілля, екскурсії – все це види відпочинку. Саме на них потрібно орієнтувати сферу туризму: смакові, світоглядні, культурологічні, поведінкові переваги замість чистої географії. Тури по Україні можна і потрібно розділяти за цим принципом, пропонуючи клієнтам пізнавальні, гастрономічні та ін.

На сьогодні мало використовуються нетрадиційні напрямки, які приваблюють туристів. Розвиток таких маршрутів потребує кооперації в регіонах та між ними. Додатковими видами можуть стати кінний та піший туризм у Карпатах, водний туризм ріками тощо. Активніше має розвиватися туризм в екологічно чистих районах, де вода, повітря та їжа лікують і сприяють моральному відпочинку. Цей напрям може стати важливим елементом у розвитку сільського туризму.

2. Сучасні тенденції розвитку українського туризму показують, що український туризм, маючи потужний туристично-рекреаційний потенціал, розвивається без комплексної туристичної політики держави та відпрацьованих механізмів управління. Для України характерним є нестабільність інституту управління, часті зміни підходів до управління туристичною сферою, незадовільний науковий супровід розвитку туризму, вкрай низький рівень реалізації його потенціалу.

Так, за останні 15 років замість реформування туристичної галузі державою шість разів реформувався центральний орган виконавчої влади в галузі туризму, мінялась його назва, що призвело до застою в туристичній галузі, невиконання міжнародних домовленостей [7].

Однак зараз спостерігаються певні зміни у інституційному забезпеченні регулювання туризму. Так, нещодавно Міністерство економічного розвитку і торгівлі України створило Раду туристичних міст і регіонів, затвердило його склад і положення про діяльність. Рада готує пропозиції та рекомендації щодо формування та підвищення ефективності державної політики у сфері туризму і курортів, розробляє та впроваджує ефективну модель управління цією сферою.

Рада туристичних міст та регіонів розробила Стратегію розвитку туризму на 2016–2020 рр., яка передбачає:

– забезпечення діяльності Національної туристичної організації;

– впровадження програми створення національної мережі туристичних брендів;

– створення інтерактивної пошарової бази даних, що включає інформацію про всі туристичні та рекреаційні ресурси країни;

– розроблення державних та регіональних програм розвитку сфери туризму і курортів;

– розроблення державних програм розвитку транскордонного співробітництва, які передбачають консолідацію

зусиль, спрямованих на сприяння розвитку сфери туризму і курортів регіонів.

Створення Ради туристичних міст і регіонів, співпраця органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадських організацій та підприємницьких структур дадуть максимальний ефект у розвитку туризму в Україні.

3. Кінцевою ціллю інтенсифікації туризму в Україні має бути вихід на зовнішні ринки, тобто закріплення України у свідомості зарубіжних споживачів туристичного продукту як конкурентоспроможної та привабливої в туристичному розумінні країни.

Для розвитку в'їзного туризму в країні необхідно створити відповідну маркетингову стратегію його стимулювання, яка сприяла б збільшенню кількості іноземних відвідувачів, дала б змогу краще використовувати наявний туристично-рекреаційний потенціал регіонів України та допомогла б створенню позитивного іміджу країни на світовому ринку туристичних послуг.

На даний час Радою туристичних міст і регіонів розроблено відповідну маркетингово-інформаційний проект UKRAINER для популяризації внутрішнього туризму та підвищення привабливості України туристичної, однак він потребує доопрацювання. А Стратегія розвитку туризму на 2016–2020 рр. включає такі заходи, які сприятимуть формуванню туристичного іміджу України:

– реалізація маркетингової стратегії просування Національного туристичного продукту;

– створення і ведення іноземними мовами туристичного Інтернет-порталу Visit Ukraine, розробка, виготовлення та розповсюдження в Україні та за кордоном друкованої продукції, яка пропагує туристичні можливості України;

– презентація туристичного потенціалу України на національних та міжнародних виставково-ярмаркових заходах, конференціях, форумах.

Таким чином, створення конкурентоспроможного на міжнародному ринку національного туристичного продукту та мережі туристичних представництв за кордоном для ефективного пропаганди цього продукту, створення національного туристичного багатомовного Інтернет-порталу, маркетингова і рекламно-інформаційна діяльність, приведення нормативно-правової бази туристичної індустрії у відповідність з міжнародними стандартами має стати стратегічними напрямками розвитку міжнародного туризму в Україні.

На даний момент розвиток міжнародного туризму в Україні можна розглядати й в контексті проведення «Євробачення-2017», що допоможе привабити іноземних відвідувачів та сприятиме розвитку туристичної інфраструктури. Після успішного проведення Євро-2012 Україна отримала досвід проведення масштабних міжнародних заходів, організації прийому великої кількості іноземних відвідувачів. Такі заходи сприяють популяризації України серед туристів, дають стимул розвитку туристичної сфери.

Висновки. Розвиток міжнародного туризму в Україні, перетворення його на джерело значних і стабільних надходжень до бюджету, підвищення іміджу України у світі вимагає від нашої країни розроблення відповідної нормативно-правової бази туризму, активної державної політики та узгоджених дій усіх органів державної та місцевої влади з розвитку туризму, створення конкурентоспроможного туристичного продукту, суттєвого вдосконалення туристичної інфраструктури. Перспективи відновлення в'їзного туристичного потоку також пов'язані зі стабілізацією ситуації на сході країни, розвитком євроінтеграційних процесів, що покращить зовнішній імідж та зміцнить авторитет держави на міжнародному ринку туристичних послуг.

Список використаних джерел:

1. Карачина Н. Розвиток міжнародного туризму в Україні у контексті світової інтеграції / Н. Карачина, О. Савіцька // Молодий вчений. – 2014. – № 5 (08). – С. 109–113.
2. Парфіненко А. Міжнародний туризм в Україні: геополітичні аспекти глобального явища / А. Парфіненко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2015. – Вип. 126. – Ч. 1. – С. 12–23.
3. Зайцева В. Міжнародний туризм та глобалізація в сучасному світі / В. Зайцева, О. Корнієнко // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 2 (8). – С. 55–65.
4. Міжнародний туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wikipedia.org>.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
6. Ангелко І. Сучасний стан та перспективи розвитку туристичної галузі в Україні / І. Ангелко // Український соціум. – 2014. – № 2 (49). – С. 71–79.
7. Романюк С. Туристична галузь України: руїна чи низький старт? / С. Романюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://novosti-turbiznesa.info>.

Анотація. Международний туризм становиться одним из влиятельных факторов, от которых зависит рост экономической конкурентоспособности страны на мировых рынках. В статье рассмотрено развитие международного туризма в Украине. Проанализированы изменения объема и структуры международных туристических потоков. Установлено, что, несмотря на сдерживающие факторы, Украина имеет потенциал в развитии международного туризма. Очерчены пути развития туризма и создания позитивного имиджа страны на рынке туристических услуг.

Ключевые слова: международный туризм, туристическая сфера, въездной туризм, выездной туризм, государственное регулирование туризма.

Summary. The international tourism is developing and becomes one of the influential factors that affects the economic growth of the country's competitiveness in the world markets. The article considers the progress of international tourism trends in Ukraine. Changes of the value and in the structure of the tourist flow were analyzed. It was determined, that despite the hinder facts Ukraine has the potential of the international tourism. The way of progress of tourism and creation the country's positive image in the global tourism market were defined.

Key words: international tourism, tourist sphere, inbound tourism, outbound tourism, public regulation of tourism.